

Ўзбекистон Республикасининг «Касаба уюшмалари тўғрисида»ги Қонуни

1-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади

Ушбу Қонуннинг мақсади жамоатчилик муносабатлари соҳасида фуқароларнинг касаба уюшмаларига бирлашиш ҳуқуқини амалга оширишни, касаба уюшмаларини тузиш ва фаолиятини ташкил этиш, уларнинг ҳуқуқ ва кофолатларининг таъминлашни, касаба уюшмаларининг иш берувчилар сифатида фаолият юритувчи (кейинги ўринларда – иш берувчи деб юритилади), мулчилик шаклидан қатъи назар корхона, ташкилот, муассасалар (кейинги ўринларда – ташкилот деб юритилади), давлат, нодавлат, шу билан бирга хорижий ва халқаро нодавлат ташкилотлар билан муносабатларини, ижтимоий-меҳнат муносабатлари бўйича ходимлар, иш берувчилар ва давлат манфаатларини уйғунлаштиришда касаба уюшмаларининг иштирокини тартибга солишдан иборатдир.

2-модда. Касаба уюшмалари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Касаба уюшмалари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Касаба уюшмаларини тузиш, уларнинг фаолиятлари, ҳуқуқ ва кофолатларини таъминлаш, касаба уюшмаларини иш берувчилар, давлат, нодавлат, шу жумладан хорижий ва халқаро нодавлат ташкилотлари билан, касаба уюшмаларининг ижтимоий-меҳнат муносабатлари масалалари бўйича ходимлар, иш берувчилар ва давлат манфаатларини уйғунлаштиришда иштирок этиши ушбу Қонун билан тартибга солинмаган ҳолларда, бундай муносабатларга меҳнат тўғрисидаги ва нодавлат нотижорат ташкилотлари тўғрисидаги қонунчилик нормалари қўлланилади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида, Ўзбекистон Республикасининг касаба уюшмалари тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

3-модда. Ушбу Қонуннинг

амал қилиш соҳаси

Ушбу Қонуннинг қоидалари, шу жумладан касаба уюшмалари фаолиятининг ҳуқуқ ва кафолатлари барча касаба уюшмалари, бошланғич касаба уюшма ташкилотлари ва касаба уюшмаларининг бирлашмалари, шунингдек, улар ташкил этган касаба уюшма органларига татбиқ этилади.

Ушбу Қонунни Қуролли Кучларда, ички ишлар органларида, Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизматида ва бошқа ҳарбий қисмларда қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари ушбу тузилмалар тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

4-модда. Асосий тушунчалар

Ушбу Қонунда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

касаба уюшмаси – қонунчиликда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтган, ўз устави асосида фаолият юритадиган, фаолияти ёки ўқиш тури бўйича умумий ишлаб чиқариш, касбий манфаатлари билан боғлиқ меҳнат ҳуқуқларини ва ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ифодалаш ва ҳимоя қилиш мақсадида тузиладиган фуқароларнинг (жисмоний шахсларнинг) ихтиёрий жамоат бирлашмасидир;

касаба уюшмаси ташкилоти – тегишли касаба уюшмаси уставига мувофиқ, бошланғич касаба уюшмаси, туман, шаҳар, вилоят, -республика даражасида тузилган касаба уюшмаси ташкилотидир;

касаба уюшмаларининг бирлашмаси – касаба уюшмаларининг ходимларни касбий, меҳнат, ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқ ва манфаатларини амалга ошириш ва ҳимоя қилишни мувофиқлаштириш ва бирликка эришиш мақсадида, одатда тармоқ, ҳудуд ёки бошқа касбий ўзига хосликни назарда тутган ихтиёрий бирлашмасидир;

касаба уюшмасининг органи – касаба уюшмасининг, касаба уюшмалари бирлашмасининг уставига мувофиқ, ходимларнинг манфаатларини ҳимоя қилишни таъминлаш ва ифода этиш, тегишли уставларда назарда тутилган мақсад ва вазифаларни амалга ошириш учун ташкил этилган коллегиял орган;

касаба уюшмаси аъзоси – касаба уюшмаси аъзоси бўлган жисмоний шахс;

меҳнат соҳасида ижтимоий шериклик – касаба уюшмалари ва касаба уюшмалари бирлашмалари тимсолида ходимлар, иш берувчилар (иш берувчиларнинг вакиллари), давлат бошқарув органларининг ижтимоий-меҳнат масалаларида ходимлар, иш берувчилар ва давлат манфаатларини уйғунлаштиришга қаратилган ўзаро муносабатларининг тизими;

меҳнат соҳасида касаба уюшмаси жамоатчилик назорати – Ўзбекистон Республикасининг «Жамоатчилик назорати тўғрисида»ги Қонунига мувофиқ касаба уюшмалари ва ёки уларнинг инспекциялари томонидан мулк шакли ва хўжалик юрителидан қатъи назар барча корхона, муассаса ва ташкилотларда, иш жойларида меҳнат, аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонунчилик ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя этиш устидан амалга ошириладиган назорат.

5-модда. Касаба уюшмаларига бирлашиш ҳуқуқи

Меҳнат фаолиятини амалга ошираётган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, шунинг-дек, олий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида таълим олаётган, ўн беш ва ундан катта ёшдаги шахслар (кейинги ўринларда – ходимлар деб юритилади) ҳеч қандай фарқсиз ва олдиндан рухсат олмай туриб, ихтиёрий равишда касаба уюшмаларини тузиш ҳуқуқига, шунингдек, касаба уюшмаларига уларнинг уставларига риоя этиш шарти билан кириш ҳуқуқига эга.

Ходимлар барча корхона, ташкилот, муассасаларда, яқка тартибдаги тадбиркорлик ва бошқа меҳнат фаолияти амалга ошириладиган иш жойларида, камида уч нафар ходимнинг ташаббуси билан касаба уюшмаларини тузишга ҳақлидир.

2 БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ ПРИНЦИПЛАРИ

6-модда. Касаба уюшмалари фаолиятининг асосий принциплари

Қуйидагилар касаба уюшмалари фаолиятининг асосий принциплари ҳисобланади:

- камситишга йўл қўймаслик;
- қонунийлик;
- ихтиёрийлик;
- мустақиллик;
- тенг ҳуқуқлилиқ;
- ўзини ўзи бошқариш;
- очиқлик;
- касаба уюшмаси аъзоларининг тенг ҳуқуқлилиги.

7-модда. Камситишга йўл қўймаслик

Ишга қабул қилишни, ходимларга имтиёзлар ва преференциялар, шу жумладан устамалар, мукофотлар беришни, юқори лавозимларга кўтаришни,

шунингдек, меҳнат шартномасини бекор қилишни, муайян касаба уюшмасига мансублиги бор ёки йўқлигига, унга кириш ёки чиқишга шарт қилиб қўйиш тақиқланади.

Ходимнинг касаба уюшмасига кирмаслиги ёки ундан чиқиши ҳақидаги ёзма ёки оғзаки мажбуриятлари ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

Ўзини касаба уюшмасига мансублиги ёки мансуб эмаслиги сабабли камситилган деб ҳисоблаган шахс, камситишни бартараф этиш ва етказилган моддий ва маънавий зарарни -қоплаш тўғрисида ариза билан судга мурожаат қилиши мумкин.

8-модда. Касаба уюшмалари фаолияти қонунийлиги

Касаба уюшмалари, уларнинг органлари ва аъзолари ўз фаолиятларида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларининг талабларига сўзсиз риоя этишга ва бажаришга мажбурлар.

9-модда. Касаба уюшмаларида иштирок этишнинг ихтиёрийлиги

Меҳнат фаолиятини амалга ошираётган, шунингдек, олий ёки ўрта махсус, касб таълим муассасаларида ўқиётган ўн беш ва ундан катта ёшдаги Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ўзларининг манфаатларини ҳимоя қилиш учун ўз танловлари бўйича касаба уюшмаларини тузиш, уларга аъзо бўлиш, касаба уюшмаси фаолияти билан шуғулланиш ва касаба уюшмасидан чиқиш ҳуқуқига эгадирлар.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида меҳнат (касбий) фаолиятини юритаётган ёки олий ва ўрта махсус касб таълим муассасаларида таълим олаётган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон Республикасида ташкил этилган касаба уюшмаларига киришлари мумкин, қонунчиликда белгиланган ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Касаба уюшмасига аъзоликка кириш ёки ундан чиқиш, шунингдек, меҳнат шартномаси бекор қилингандан кейин касаба уюшмасида аъзоликни сақлаб қолиш тартиби тегишли касаба уюшмасининг устави билан тартибга солинади.

Фуқароларнинг касаба уюшмаларига бирлашиш ҳуқуқини амалга оширишга тўсқинлик қилишга, шунингдек, уларни касаба уюшмаларига аъзоликка киришга мажбурлашга йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмалари тармоқ, ҳудудий, -республика ёки касбий ўзига хосликни инобатга олувчи бошқа белгиларга қараб бирлашмалар тузиш ҳуқуқига эгадир.

10-модда. Касаба уюшмаларининг мустақиллиги

Касаба уюшмалари ўз фаолиятларида, шу жумладан, молиявий фаолиятларида, давлат органлари ва хўжалик бошқарув органларидан мустақилдир, улар олдида ҳисобдор эмас ва улар томонидан назорат қилинмайди. Касаба уюшмаларининг фаолиятига, касаба уюшмаларининг ҳуқуқларини чеклайдиган ёки уларни амалга оширишга тўсқинлик қиладиган тарзда ҳар қандай аралашув, шу жумладан уларнинг фаолияти ҳақидаги бирон-бир ҳужжатни талаб қилиш, тақиқланади.

Касаба уюшмалари мустақил равишда ўз уставларини ишлаб чиқади ва тасдиқлайди, ташкилий тузилмаларини белгилайди, касаба уюшмаси органларини сайлайди, ўз фаолиятларини ташкиллаштиради, мажлислар, конференциялар, қурултойлар, кенгашлар, съездлар ва бошқа тадбирлар ўтказади.

Касаба уюшмалари қонунчиликда тақиқланмаган ва уларнинг уставларида назарда тутилган мақсадларга мос келадиган ҳар қандай фаолиятни амалга оширишлари мумкин.

Касаба уюшмалари ўз уставларида белгиланган мақсадларга ва вазифаларга мувофиқ бошқа мамлакатларнинг касаба уюшмалари билан ҳамкорлик қилиш, ўз хоҳишига кўра халқаро ва бошқа касаба уюшмалари бирлашмаларига ва ташкилотларига кириш ҳуқуқига эгадир.

11-модда. Касаба уюшмаларининг тенг ҳуқуқлилиги

Касаба уюшмалари уларнинг аъзолари сони, тармоққа мансублиги, ҳудудий жойлашуви, касаба уюшмалари бирлашмасидаги иштироки ёки бошқа белгиларидан қатъи назар тенг ҳуқуқларга эга.

12-модда. Касаба уюшмалари ўзини ўзи бошқариши

Касаба уюшмалари учинчи шахсларнинг аралашувисиз, ўз фаолиятининг мақсадларини мустақил ўрнатади, тегишли вазифалар ва уларга эришиш усулларини белгилайди.

13-модда. Касаба уюшмалари фаолиятида очиқлик

Касаба уюшмалари ва уларнинг органлари фаолияти ошкора ва очикдир. Касаба уюшмалар қабул қиладиган уставлар, шунинг-дек, касаба уюшмалари томонидан тузиладиган жамоа шартномалари ва келишувлари чоп этилиши шарт.

14-модда. Касаба уюшмалари аъзоларининг тенг ҳуқуқлиги

Касаба уюшмасига мансублиги ёки мансуб эмаслиги фуқароларнинг қонунчилик билан кафолатланган меҳнат ва бошқа ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, шахсий ҳуқуқ ва эркинликларини чегаралашни келтириб чиқармайди.

Касаба уюшмаларининг барча аъзолари ўзларининг, ушбу Қонун, бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, касаба уюшмаларининг уставлари ёки локал ҳужжатлари билан белгиланган барча ҳуқуқ ва мажбуриятларида тенгдир.

3-БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИНИ ТУЗИШ, ҚАЙТА ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ФАОЛИЯТЛАРИНИ ТУГАТИШ ТАРТИБИ

15-модда. Касаба уюшмаларининг ташкилий-ҳуқуқий шакли

Касаба уюшмалари ўз фаолиятини қонун ҳужжатларига мувофиқ юридик шахс ташкил этган ҳолда жамоа бирлашмаси шаклида амалга оширади.

16-модда. Касаба уюшмалари, уларнинг ташкилотлари, органлари ва бирлашмаларини тузиш

Касаба уюшмалари камида уч нафар ходимнинг, шу жумладан, бир нечта кичик корхоналарнинг, шунингдек, якка тартибдаги тадбиркорларда ёки бошқа жисмоний шахсларда ишлаётган ходимларнинг, ташаббуси билан ташкил этилади.

Касаба уюшмаси уставга мувофиқ корхона, туман, шаҳар, вилоят, республика даражасида ўзининг бўлинмаларини (гуруҳ ташкилотчиси, касаба уюшма ташкилотчиси, устав вазифаларини бажариш бўйича касаба уюшмаси вакил қилган шахс – касаба уюшмасининг ваколатли вакили, касаба уюшма кўмитаси, бирлашган касаба уюшма кўмитаси, туман, шаҳар, вилоят кўмитаси, кенгаш ва бошқалар) тузишга ҳақли.

Касаба уюшмаларининг бўлинмалари ҳам юридик шахс мақомида, ҳам юридик шахс мақомисиз тузилиши мумкин.

Касаба уюшмалари қонунчиликда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган устав асосида фаолият юритади.

Касаба уюшмаларини ташкил этиш ташаб-бускорлари съезд (конференция, курултой) ёки умумий йиғилиш чақирадилар, унда устав қабул қилинади, шунингдек, касаба уюшмаси органлари тузилади.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг, шунингдек, иш берувчиларнинг раҳбарлари касаба уюшмасини, уларнинг бирлашмаларини тузишга ташаббускор бўлиши, шунингдек, касаба уюшмаларининг аъзоси бўлиши мумкин эмас.

Касаба уюшмаларининг бирлашмалари ҳудудий ёки бошқа жиҳатларга қараб икки ва ундан ортиқ касаба уюшмаларининг -ташаббуси билан тузилади.

Касаба уюшмалари бирлашмаларини ташкил этиш ташаббускорлари съезд (конференция, курултой) ёки умумий мажлис чақирадилар, унда устав, шунингдек, ташкил этилаётган касаба уюшмалари бирлашмасининг раҳбар органлари тузилади.

Касаба уюшмалари ва уларнинг бирлашмалари давлат рўйхатига олинган вақтдан тузилган ҳисобланади.

17-модда. Касаба уюшмаси, касаба уюшмалари бирлашмалари устави

Касаба уюшмаси ёки касаба уюшмалари бирлашмаларининг Устави қуйидагиларни назарда тутилиши лозим:

касаба уюшмаси, касаба уюшмаси бирлашмасининг номланиши, мақсади ва вазифалари;

бирлашаётган ходимларнинг тоифалари ва касбий гуруҳлари;

касаба уюшмаси ўз фаолиятини амалга оширадиган ҳудуд;

касаба уюшмасини ташкил этиш шартлари ва тартиби;

касаба уюшмаси ташкилоти ёки бирлашмасига аъзоларни қабул қилиш ва ундан чиқиш ёки чиқариш, шунингдек, меҳнат шартномаси бекор қилингандан кейин касаба уюшмасида аъзоликни сақлаб қолиш шартлари;

касаба уюшмаси ташкилоти ёки бирлашмаси аъзоларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари;

касаба уюшмаси органларининг тузилиши, ташкил этиш тартиби, ҳуқуқ ва мажбуриятлари, жойлашган жойи, уларнинг ваколатлари муддатлари;

кириш ва аъзолик бадалларини тўлаш тартиби ва уларнинг миқдорлари;

касаба уюшмаси ташкилоти ёки бирлашмасининг пул маблағлари ва бошқа мол-мулкни шакллантириш манбалари;

касаба уюшмаси ташкилоти ёки бирлашмаси мол-мулкни бошқариш;

касаба уюшмаси ташкилоти ёки бирлашмасини қайта ташкил этиш ва тугатиш тартиби;

Уставга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тартиби.

Касаба уюшмаси ёки бирлашмаси Уставида уларнинг рамзлари таснифи келтирилиши мумкин.

Уставда касаба уюшмаси фаолиятига тааллуқли бўлган ва қонунчиликка зид бўлмаган бошқа қоидалар ҳам назарда тутилиши мумкин.

Касаба уюшмалари бирлашмалари Уставининг талаблари тегишли бирлашманинг -аъзолари ҳисобланган касаба уюшмалари учун мажбурийдир.

18-модда. Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ва ташкилотларини давлат рўйхатидан ўтказиш ёки ҳисобга қўйиш

Касаба уюшмалари, юридик шахс мақомида ташкил этилган касаба уюшмалари ташкилотларини давлат рўйхатидан ўтказиш ўрнатилган тартибда Адлия вазирлиги томонидан амалга оширилади.

Давлат рўйхатидан ўтказиш, тегишли ҳужжатлар тақдим қилинган, беш кундан ортиқ бўлмаган муддатда амалга оширилади.

Юридик шахс мақомига эга бўлмаган ҳолда ташкил этилган касаба уюшмаси ташкилотини рўйхатга олиш, рўйхатга олиш органида тегишли касаба уюшмаси томонидан шу касаба уюшмаси рўйхатга олинган жойи бўйича амалга оширилади.

Касаба уюшмалари бирлашмаларини давлат рўйхатидан ўтказиш нодавлат ноижорат ташкилотларини рўйхатдан ўтказиш учун назарда тутилган тартибда ва муддатларда мазкур Қонун талабларини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

19-модда. Давлат рўйхатидан ўтказиш ёки ҳисобга қўйиш учун талаб этиладиган ҳужжатлар

Касаба уюшмаларини давлат рўйхатидан ўтказиш учун рўйхатга олувчи органга қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

мазкур касаба уюшмасининг раҳбар органи аъзолари томонидан имзоланган ҳамда раҳбар органи аъзоларининг ҳар бирининг фамилияси, исми, шарифи, туғилган йили, яшаш жойи ва манзили кўрсатилган ҳолдаги ариза;

касаба уюшмасининг низоми икки нусхада;

касаба уюшмасини ташкил этиш, касаба уюшмаси органи аъзолари, уставни тасдиқлаш, касаба уюшмаси органларини -шакллантириш тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олиши лозим бўлган съезд (конференция, курултой) ёки умумий йиғилиш баённомаси;

рўйхатдан ўтказиш учун йиғим тўланганлиги ҳақида банк тўлов ҳужжати.

Давлат рўйхатидан ўтказиш учун ҳужжатлар съезд (конференция, курултой) ёки умумий йиғилиш ўтказилган кундан бошлаб бир ой давомида тақдим этилади.

Юридик шахс мақомига эга бўлмаган касаба уюшмаси ташкилотларини ҳисобга қўйиш касаба уюшмалари бирлашмасини рўйхатга олиш жойи бўйича рўйхатга олувчи органга қуйидаги ҳужжатларни юбориш орқали -амалга оширилади:

касаба уюшмасининг ваколатли шахси томонидан имзоланган ариза;

касаба уюшмаси ташкилотини тузиш тўғрисидаги тегишли касаба уюшмасининг қарори баённомаси нусхаси.

20-модда. Касаба уюшмасининг

устав ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш

Касаба уюшмалари уставларига киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар касаба уюшмаларини давлат рўйхатидан ўтказиш учун белгиланган тартиб ва муддатларда давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт.

21-модда. Касаба уюшмаларининг

рамзлари

Касаба уюшмалари байроқ, эмблема, вимпел ва бошқа рамзларга эга бўлиши мумкин. Касаба уюшмаси рамзлари давлат рамзларига мос келмаслиги керак.

Касаба уюшмаси рамзлари уставга мувофиқ унинг раҳбар органи томонидан тасдиқланади, агар касаба уюшмаси юридик шахс мақомида ташкил этилса, белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилади.

22-модда. Касаба уюшмасини

қайта ташкил этиш ва

фаолиятини тугатиш

Касаба уюшмаларини қайта ташкил этиш уставда белгиланган тартибда, унинг аъзоларининг қарорига асосан амалга оширилади.

Касаба уюшмаси фаолиятини тугатиш уставда белгиланган тартибда, унинг аъзоларининг қарорига асосан амалга оширилади.

Касаба уюшмалари маъмурий орган томонидан тарқатиб юборилиши ёки вақтинчалик тақиқланишига йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг фаолияти Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига ва қонун ҳужжатларига зид бўлган тақдирда, бу фаолият суднинг қарори билан тугатилиши мумкин.

4-БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИНИНГ МУЛКИЙ ҲУҚУҚЛАРИ

23-модда. Касаба уюшмаларининг фуқаролик ҳуқуқ лаёқати

Касаба уюшмаси, шунингдек, унинг юридик шахс мақомида ташкил этилган ташкилотининг, фуқаролик ҳуқуқ лаёқати давлат рўйхатидан ўтган пайтдан бошлаб вужудга келади ва фаолият кўрсатиши тўхтатилиши билан тугатилади.

Юридик шахс мақомисиз ташкил этилган касаба уюшмаси ташкилотининг фуқаролик ҳуқуқ лаёқати тегишли рўйхатга олувчи органда ҳисобга қўйилган пайтдан вужудга келади ва ҳисобдан чиқарилган пайтдан тугатилади.

24-модда. Касаба уюшмаларининг

мол-мулки

Касаба уюшмалари ўз мулкида бинолар, иншоотлар, турар жойлар, ускуналар, жиҳозлар, пул маблағлари, шу жумладан, хорижий валютада, қимматли қоғозлар ва бошқа мол-мулкларга эгалик қилиши мумкин.

Касаба уюшмалари ўз мажбуриятлари бўйича, қонун ҳужжатларига мувофиқ ундирув қаратилиши мумкин бўлган, ўз мол-мулки билан жавоб беради.

Ташкилотда юридик шахс мақомисиз ташкил этилган касаба уюшмаси ташкилоти касаба уюшмасининг аризаси бўйича иш берувчи томонидан хизмат кўрсатувчи банк муассасасида очиладиган махсус ҳисоб рақамига эга бўлиши мумкин ва банк муассасасига тегишли тўлов топшириқномасини юбориш орқали мазкур ҳисоб варақда турган пул маблағларидан эркин фойдаланади. Иш берувчининг мажбуриятлари бўйича касаба уюшмасининг махсус ҳисоб рақамига ундирув қаратилишига йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмалари томонидан иш берувчилар бирлашмаларига ва сиёсий партияларга ҳар қандай тарзда молиявий қўллаб-қувватлов кўрсатиш тақиқланади.

25-модда. Касаба уюшмалари,

улар бирлашмаларининг мол-мулкни шакллантириш манбалари

Касаба уюшмалари мол-мулкани шакллантириш манбалари қуйидагилар бўлиши мумкин:

кириш ва аъзолик бадаллари;

ихтиёрий мулкӣ бадаллар ва хайр-эҳсонлар;

тадбиркорлик фаолиятдан олинадиган даромадлар;

қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа тушумлар.

Касаба уюшмалари мол-мулканинг манбалари, уларни шакллантириш ва фойдаланиш тартиби уларнинг устави билан белгиланади.

Касаба уюшмалари, улар бирлашмаларининг мол-мулки шаклланиши манбаларидан олинган маблағлардан уларнинг уставларида белгиланган мақсад ва вазифаларга эришиш учун фойдаланилади.

26-модда. Касаба уюшмаларининг тадбиркорлик ва бошқа фаолиятлари

Касаба уюшмалари ўз устав мақсадларига мос ҳолда, қонун ҳужжатларига мувофиқ, рухсат этилган тадбиркорлик фаолияти турлари билан шуғулланиши мумкин.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ўз уставларида белгиланган мақсад ва вазифаларга мувофиқ қонунчиликда белгиланган тартибда банклар, суғурта ташкилотлари, хўжалик жамиятлари ва ширкатлари тузиш, ноширлик фаолияти билан шуғулланиш, ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш, шунингдек, мақсадли жамғармалар ташкил этиш ҳуқуқига эга.

Фаолиятнинг алоҳида турлари фақатгина лицензия асосида амалга оширилиши мумкин. Мазкур фаолият турларининг рўйхати қонунчилик билан белгиланади.

27-модда. Касаба уюшмаларига

солиқ солиш

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари тегишлича жамоат бирлашмалари ва нодав-лат нотижорат ташкилотлари учун белгиланган тартибда ва миқдорда бюджет ҳамда бюджетдан ташқари жамғармаларга солиқлар, йиғимлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлайди.

5-БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИНИНГ АСОСИЙ ҲУҚУҚЛАРИ

28-модда. Касаба уюшмаларининг

асосий ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари қуйидагиларга ҳақли:

ижтимоий-иқтисодий масалаларни ҳал қилишда иштирок этиш;

меҳнат ва ижтимоий ривожланиш соҳасида қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этиш;

ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқ-лари ва манфаатларини ифода этиш ҳамда ҳимоя қилиш;

жамоа музокараларини олиб бориш, жамоа шартномалари ва жамоа келишувларини тузиш ва уларнинг бажарилиши юзасидан назоратни амалга ошириш;

бандликни таъминлашга кўмаклашиш;

ходимларни ижтимоий ҳимоя қилишга йўналтирилган чораларни кўриш;

меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиш масалалари бўйича ахборотлар олиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасида ходимларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш;

меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя қилиш устидан, мулкчилик ва хўжалик юритишнинг шаклидан қатъи назар барча корхоналарда, муассасаларда, ташкилотларда, иш жойларида жамоатчилик назоратини амалга ошириш;

меҳнат низоларини кўриб чиқишда ходимлар манфаатларини ҳимоя қилиш;

меҳнат ва ижтимоий ривожланиш соҳасида халқаро шартномаларни тузишда иштирок этиш.

29-модда. Касаба уюшмаларининг ижтимоий-иқтисодий масалаларни ҳал этишда иштироки

Касаба уюшмалари, касаба уюшмаларининг ҳудудий, тармоқ, республика бирлашмалари тегишлича корхона, ҳудуд, тармоқ, республика миқёсида аҳоли бандлигини таъминлаш, бўшатиб олинаётган ходимларни ҳимоя қилиш, шунингдек, бошқа ижтимоий-иқтисодий масалаларни ҳал қилишда иштирок этади.

30-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнат ва ижтимоий ривожланиш соҳасида қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқи

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари меҳнат ва ижтимоий ривожланиш соҳасига тааллуқли қонун ҳужжатлари, Ўзбекистон Рес-публикаси Вазирлар Маҳкамаси қарорлари, вазирликлар, давлат кўмиталари ва идораларининг,

шунингдек, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини ишлаб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ходимларнинг меҳнат, ижтимоий-иқтисодий манфаатларига дахлдор масала кўриб чиқиладиган мажлисига, энг кўп аъзоликка эга касаба уюшмаси бирлашмаси вакили албатта таклиф этилади.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари тегишли давлат органларига меҳнат ва ижтимоий ривожланиш соҳасида норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилиш ҳақида таклиф киритиш ҳуқуқига эга.

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар давлат органлари томонидан тегишли касаба уюшмалари ёки касаба уюшмалари бирлашмаларининг фикрини ҳисобга олган ҳолда қабул қилинади.

31-модда. Касаба уюшмалари, уларнинг ташкилотлари, органлари ва бирлашмаларининг ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлари ва манфаатларини ифода этиш ва ҳимоя қилишга оид ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари, уларнинг органлари ва бирлашмалари меҳнат ва у билан боғлиқ бош-қа муносабатларда ходимларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ифода этади ҳамда ҳимоя қилади.

Касаба уюшмалари, уларнинг органлари ва бирлашмалари ходимларнинг меҳнат қилиш ҳуқуқини эркин тасарруф этиш, фаолият турини ва касбни танлаш, шунингдек, ҳеч қандай камситишларсиз ва қонун ҳужжатларида белгиланганидан оз бўлмаган миқдорда меҳнатга ҳақ олиш ҳуқуқларини ҳимоя қилади.

Меҳнатга ҳақ тўлаш тизими, мукофотлар, кўшимча тўловлар, устамалар, рағбатлантириш тўловлари, ходимларнинг ҳуқуқ ва манфаатларига тааллуқли бўлган бошқа низомлар (меҳнат шартлари, бандлик, ижтимоий кафолатлар ва бошқалар) иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари томонидан тегишли касаба уюшмалари ёки уларнинг бирлашмалари органлари билан келишган ҳолда қабул қилинадиган (тасдиқланадиган) жамоа келишувлари, шунингдек, жамоа шартномалари ёхуд корxonанинг бошқа локал ҳужжатларида мустаҳкамланади.

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари ходимларнинг ижтимоий-меҳнат ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун зарур бўлган маълумотлар ва бошқа ҳужжатларни давлат органлари ва бошқа органлардан, шунингдек, ташкилотлардан сўраш ва олиш ҳуқуқига эга, улар қонунда

белгиланган тартибда сўралган ҳужжатлар ёки уларнинг тасдиқланган нусхаларини бепул беришга мажбур.

32-модда. Касаба уюшмаларининг жамоа шартномалари ва келишувлари юзасидан музокаралар олиб бориш ва тузиш ҳуқуқи

Касаба уюшмалари манфаатлари ифода этилаётган ходимлар номидан жамоа музокараларини олиб бориш, жамоа шартномалари ва келишувларини тузишда устувор ҳуқуққа эга.

Жамоа шартномаси, келишувини тузиш, ўзгартириш ва тўлдириш учун иш берувчи, иш берувчилар бирлашмаси (уларнинг вакиллари) билан касаба уюшмалари ўртасида музокаралар олиб борилади.

Зарур ҳолларда музокараларда ижро этувчи ҳокимият органлари иштирок этади. Иш берувчилар, ижро этувчи ҳокимият органлари касаба уюшмалари ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органлари кўриб чиқиш учун таклиф этган меҳнатга оид ва ижтимоий-иқтисодий масалалар юзасидан музокаралар олиб боришга мажбурдир.

Иш берувчининг вакили бўлган шахсларга ходимлар номидан музокаралар олиб бориш ҳамда жамоа шартномалари ва келишувларини тузиш тақиқланади. Касаба уюшмалари жамоа шартномалари ва келишувларининг ижроси устидан назоратни амалга оширишга мажбур. Иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари, ижро этувчи ҳокимият органлари томонидан жамоа шартномалари, келишувлари шартлари бузилган ҳолларда касаба уюшмалари уларга ушбу камчилик-ларни бартараф этиш ҳақида тақдимнома юборишга ҳақли ва у бир ҳафталик муддатда кўриб чиқилади. Мазкур ҳуқуқбузилишни бартараф этиш рад этилган ёки кўрсатилган муддатда келишувга эришилмаган тақдирда келишмовчилик қонунчиликка мувофиқ кўриб чиқилади.

33-модда. Касаба уюшмаларининг бандликка кўмаклашиш соҳасидаги ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари иш билан таъминлаш борасидаги давлат дастурларини ишлаб чиқишда иштирок этиш, ишдан бўшатиб олинаётган ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш бўйича чора-тадбирларни таклиф этиш, аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонунчиликка риоя қилиниши устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш, шу жумладан, ўз ташаббуси билан, тегишли жамоа келишувларига, фуқароларнинг ижтимоий ҳимояланганлигини

кучайтирувчи, қонунчиликка зид бўлмаган шартларда ва тартибда мақбул келадиган ишни тақдим қилиш, ишсиз шахсларни рўйхатга олиш ва қайта рўйхатдан ўтказиш, шу жумладан бандликка қўмаклашиш Фонди маб-лағлари ҳисобига ишсизлик нафақаси, жамоат ишларида меҳнатга ҳақ тўлаш, шунингдек, касбий таълим олиш даврида стипендиялар миқдорлари ва тўлов муддатларини узайтиришни киритишни тақлиф этиш ҳуқуқига эга.

Иш берувчи ходимларни оммавий равишда ишдан озод этиш эҳтимоли тўғрисида ўз вақтида, лекин камида икки ой олдин тегишли касаба уюшмаси органи ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органига ахборот тақдим этади ва ишдан озод этиш оқибатларини енгиллаштиришга қаратилган маслаҳатли ишларни амалга оширади.

Касаба уюшмалари жойлардаги маҳаллий давлат ҳокимияти органларига кўриб чиқиш учун, ходимларни оммавий равишда ишдан озод этишни олти ой муддатгача тўхтатиб туришни, айтилган вақтда ушбу тўхтатиб туриш оқибатида келиб чиқадиган зарарни тўлиқ ёки қисман қоплаш тўғрисида тақлиф киритиш ҳуқуқига эга.

Жамоа шартномалари ёки келишувларида назарда тутилган ҳолларда, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, касаба уюшмасининг олдиндан розилигини олмасдан туриб меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди.

34-модда. Касаба уюшмаларининг ходимларни ижтимоий ҳимоя қилиш соҳасида ҳуқуқлари

Касаба уюшмаларининг ижтимоий суғурта, меҳнат шартлари, яшаш шароитларини яхшилаш, маданий манфаатларини қондириш, пенсия таъминоти, ходимлар ижтимоий ҳимоясининг бошқа турлари, меҳнатга ҳақ тўлаш шакли, тизими ва миқдорини, пул мукофотлари, нафақалар, компенсациялар, қўшимча тўловларни белгилаш, нархларнинг ўзгариб бориши, инфляция даражасидан келиб чиқиб меҳнатга ҳақ тўлашни тартибга солиш механизми, бандликни таъминлаш, ходимларни қайта ўқитиш, ишдан озод этиш шартлари, иш вақти ва дам олиш вақтининг давомийлиги, ишни ўқиш билан қўшиб олиб боровчи шахслар учун қўшимча имтиёзлар, ихтиёрий ва мажбурий тиббий суғуртани амалга ошириш тартиби, ходимларни яқка тартибда жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларига иш берувчи томонидан қўшимча бадалларни киритиш миқдори ва муддатлари соҳасидаги

ҳуқуқлари қонунчилик, шунингдек, жамоа шартномалари ва келишувлари билан тартибга солинади.

Қасаба уюшмалари инсоннинг муносиб ҳаёти ва эркин ривожланишини таъминлайдиган шароитларни яратишга йўналтирилган ижтимоий дастурларни шакллантиришда, ходимларни ижтимоий ҳимоя қилишга, турмуш даражасининг асосий мезонларини белгилашга қаратилган чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этиш ҳуқуқига эга.

**35-модда. Қасаба уюшмаларининг
ижтимоий-меҳнат
масалалари бўйича ахборот
олиш ҳуқуқи**

Қасаба уюшмалари ўз устав фаолиятини амалга ошириш учун иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари, давлат органларидан ижтимоий-меҳнат масалалари бўйича ахборотларни бепул ва тўсқинликсиз олиш ҳуқуқига эгадир.

Қасаба уюшмалари олинган ахборотларни иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари -(иттифоқлар, уюшмалар), ташкилотнинг бош-қарув органлари, шунингдек, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари вакиллари тақлиф этган ҳолда муҳокама қилишга ҳақли.

Қасаба уюшмалари ижтимоий-меҳнат масалалари бўйича давлат органлари ва уларнинг мансабдор шахсларига ахборот олиш юзасидан мурожаат қилишга ҳақли. Қасаба уюшмасининг сўровига жавоб жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ имкон даражасида қисқа муддатда берилиши лозим.

**36-модда. Қасаба уюшмаларининг
меҳнатни муҳофаза қилиш
соҳасидаги ҳуқуқлари**

Қасаба уюшмалари меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича давлат дастурларини шакллантиришда, шунингдек, меҳнатни муҳофаза қилиш ва касб касалликлари масалаларини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Қасаба уюшмалари лойиҳалаштириладиган, қуриладиган ва фойдаланишга топшириладиган ишлаб чиқариш объектларида меҳнат шароитлари хавфсизлигини экспертиза қилишда, шунингдек, лойиҳалаштириладиган ва фойдаланишга топшириладиган механизмлар ва асбоб-ускуналарнинг

хавфсизлигини экспертиза қилиш, меҳнатни муҳофаза қилиш талаб-лари бузилишлари сабабларини аниқлаш, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларини текшириш, тиббий-меҳнат экспертиза комиссияси йиғилишларида иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Касаба уюшмалари меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасида қуйидаги ҳуқуқларга эга:

ташкilot раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслардан меҳнат шароитлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари, шунингдек, ишлаб чиқаришдаги барча бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликлари ҳақида ахборот олиш;

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларини текширишда иштирок этиш;

иш берувчига ходимларнинг ҳаёти ва соғлиғига хавф туғилганда ишларни тўхтатиш, шунингдек, меҳнатни муҳофаза қилиш талаблари бузилишини бартараф этиш бўйича таклифлар киритиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш ҳолатини ўрганиш, жамоа шартномалари ва келишувларида назарда тутилган меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича иш берувчилар томонидан мажбуриятларининг бажарилишини назорат қилиш;

ишлаб чиқариш объектлари ва ишлаб чиқариш воситаларини тажрибадан ўтказиш ва фойдаланишга қабул қилиш бўйича комиссия ишида, тиббий-меҳнат эксперт йиғилиш-ларида мустақил экспертлар сифатида иштирок этиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасида норматив ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш талабларини бузишда, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни яширишда айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш ҳақидаги талаблар билан тегишли органларга мурожаат қилиш;

меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда шикастланиш ёки соғлиққа етказилган бошқача зарарларни қоплаш, шунингдек, меҳнат ва соғлиқни муҳофаза қилиш соҳасида ходимлар ҳуқуқлари чекланган бошқа ҳолларда ходимлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун судга мурожаат қилиш;

меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчиликнинг, жамоа шартномалари ва келишувларида назарда тутилган мажбуриятларнинг бузилиши, шунингдек, меҳнат шартларини ўзгартириш билан боғлиқ меҳнат низоларини кўриб чиқишда иштирок этиш.

**37-модда. Касаба уюшмаларининг
жамоатчилик назоратини амалга**

ошириш соҳасидаги ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари ва уларнинг инспекция-лари иш берувчилар, мансабдор шахсларнинг меҳнат ва аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонунчиликка ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя қилиниши устидан жамоатчилик назоратини унинг барча усулларида ва барча иш ўринларида амалга ошириш ва аниқланган камчиликларни бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Жамоатчилик назоратини амалга ошириш жараёнида касаба уюшмалари куйидагиларга ҳақли:

тадбирлар ўтказиш ташаббуси билан чиқиш, уларни ташкил этиш, шунингдек, уларда иштирок этиш;

жамоатчилик назоратини амалга ошириш учун зарур бўлган ахборотни қонун ҳужжатларига мувофиқ давлат органлари ва иш берувчилардан сўраб олиш;

жамоатчилик назорати натижаларига кўра таклифлар ва тавсиялар тайёрлаш ҳамда уларни тегишли давлат органлари ва иш берувчиларга кўриб чиқиш учун юбориш;

ходимларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги фактлари аниқланган тақдирда, материалларни давлат меҳнат -инспекциясига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга юбориш;

давлат органларининг қонунга хилоф қарорлари, улар мансабдор шахсларининг хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан бўйсунув тартибида юқори турувчи органга ёки мансабдор шахсга ёхуд қонунда белгиланган тартибда судга шикоят қилиш;

жамоатчилик назорати натижаларини -эълон қилиш.

Меҳнат қонунчилиги ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя қилиш устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш учун касаба уюшмалари ва уларнинг бирлашмалари ўзларининг касаба уюшмалари инспекцияларини тузиш ҳуқуқига эга.

38-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнат низоларини кўриб чиқишда ходимлар манфаатларини ҳимоя қилишга оид ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари, ташкил этилиши ва фаолияти қонунчилик билан белгиланадиган меҳнат низолари комиссиялари ишида иштирок этади.

Касаба уюшмалари меҳнат тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишини бартараф этишни талаб қилиш, ходимларнинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида ариза билан -судга мурожаат этиш ҳуқуқига эга. Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари судга мурожаат қилишда давлат божини тўлашдан озод этиладилар. Касаба уюшмалари жамоаларга доир меҳнат низоларини ҳал этишда қатнашиш ҳуқуқига эга.

Ходимларнинг меҳнат ва бошқа ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлари ва касбий манфаатларини ҳимоя қилиш учун касаба уюшмалари юридик хизматлар ва маслаҳатлар тузишлари, шунингдек, шартнома асосида тегишли мутахассисларни жалб қилиш ҳуқуқига эга.

Касаба уюшмаларининг ходимлар меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳақидаги ариза билан судга мурожаати меҳнат тўғрисидаги қонунчилик бузилишини бартараф этиш ҳақидаги касаба уюшмаси ёки инспекторининг тақдимномасини ижро этишни рад қилиш (қисман ижро этиш) ҳақида иш берувчининг жавоби олинган кундан, шунинг-дек, ходим касаба уюшмасига ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида мурожаат қилган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай берилиши мумкин.

**39-модда. Касаба уюшмаларининг
Ўзбекистон Республикасининг
халқаро шартномалари тузилиши ва
бажарилишида иштирок этиш ҳуқуқи**

Касаба уюшмалари, уларнинг бирлашмалари қонунчиликка мувофиқ ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлари ва манфаатларига таъсир этадиган Ўзбекистон Респуб-ликасининг халқаро шартномаларини тузиш ва бажарилишида иштирок этади.

Касаба уюшмалари тегишли органларнинг халқаро шартномалар шартларининг ижро этилишига доир ҳисоботларини эшитишга ҳақли.

6-БОБ. ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШ

**40-модда. Жамоатчилик назоратининг
асосий принциплари**

Жамоатчилик назоратининг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:
қонунийлик;

оммавийлик ва очиқлик;

холислик ва беғаразлик;

натижаларнинг ишончилиги;

жамоатчилик назоратини амалга оширишига давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, иш берувчилар ва уларнинг вакилларининг аралашувига йўл қўйилмаслиги.

41-модда. Жамоатчилик назоратининг объекти ва предмети

Идоравий мансублилигидан қатъи назар ҳар қандай иш жойи жамоатчилик назоратининг объекти ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг меҳнат ёки ижтимоий-иқтисодий манфаатларига тааллуқли ҳар қандай мурожаати жамоатчилик назоратининг предмети бўлиши мумкин.

42-модда. Жамоатчилик назоратининг шакллари

Жамоатчилик назоратининг шакллари қуйидагилардан иборат:

давлат ва нодавлат органлар, шунингдек, иш берувчи ва уларнинг бирлашмаларига мурожаатлар ва сўровлар;

давлат органлари ва судларнинг очиқ ҳайъат мажлисларида иштирок этиш;

жамоатчилик муҳокамаси;

жамоатчилик эшитуви;

жамоатчилик мониторинги;

жамоатчилик экспертизаси;

давлат органларининг мансабдор шахслари, иш берувчилар ва уларнинг вакиллари ҳисоботлари ва ахборотини эшитиш.

Касаба уюшмалари жамоатчилик назоратини қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа шаклларда ҳам амалга ошириши мумкин.

43-модда. Жамоатчилик назоратини амалга ошириш мақсадида мурожаатлар ва сўровлар

Касаба уюшмалари давлат ва нодавлат органларига, шунингдек, иш берувчи ва уларнинг бирлашмаларига аризалар, шикоятлар ва таклифлар билан мурожаат қилишга, шунингдек, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда уларга сўровлар юборишга ҳақли.

Касаба уюшмаларининг мурожаатлари ва сўровлари Ўзбекистон Республикасининг «Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисида»ги Қонунида белгиланган тартибда ва шартларда кўриб чиқилиши шарт.

Касаба уюшмаларининг ахборот олишга бўлган ҳуқуқи, агар мазкур ахборот шахсга доир маълумотлар ёхуд давлат сирларини ёки қонун билан қўриқланадиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотлар жумласига киритилган бўлса, чекланиши мумкин.

44-модда. Давлат органлари ва судларнинг очик ҳайъат мажлисларида иштирок этиш

Касаба уюшмалари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда давлат органлари ҳайъатининг очик мажлисларида ва суд мажлисларида иштирок этиш ҳуқуқига эга. Мазкур органлар ўзларининг очик ҳайъат мажлисларида касаба уюшмалари иштирок этиши учун шароитлар яратиши лозим.

45-модда. Жамоатчилик муҳокамаси

Жамоат аҳамиятга молик масалаларни, шунингдек, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, давлат органларининг бошқа қарорлари лойиҳаларини оммавий муҳокама қилиш жамоатчилик муҳокамасидир.

Жамоатчилик муҳокамаси турли ижтимоий гуруҳларнинг вакиллари, шу жумладан, муҳокама этилаётган масала ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига дахлдор бўлган ёки дахлдор бўлиши мумкин бўлган шахслар иштирокида ўтказилиши мумкин.

Жамоатчилик муҳокамаси оммавий ва очик ўтказилади. Жамоатчилик муҳокамасининг иштирокчилари жамоатчилик муҳокамасига киритилган масалалар юзасидан ўз фикрини эркин билдиришга ва таклифлар киритишга ҳақли. Жамоатчилик муҳокамаси, шунингдек, оммавий ахборот воситалари орқали ва ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда ҳам ўтказилиши мумкин.

Жамоатчилик муҳокамасининг ташкилотчиси жамоатчилик муҳокамасига киритилаётган масалалар, муҳокамани ўтказиш муддати ва тартиби тўғрисидаги ахборотни олдиндан жамоатчиликка эълон қилади. Бунда ташкилотчи жамоатчилик муҳокамасининг барча иштирокчиларига, ўз ихтиёридаги, жамоатчилик муҳокамасига киритилаётган масалаларга тааллуқли бўлган материалларга эркин кириш имкониятини таъминлайди.

46-модда. Жамоатчилик эшитуви

Давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари, иш берувчилар ва уларнинг бирлашмалари фаолиятига тааллуқли ва жамоат аҳамиятига молик бўлган ёхуд ходимларнинг ёки умуман корхонанинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига дахлдор масалаларни муҳокама қилиш учун ташкил этиладиган йиғилиш жамоатчилик эшитувидир.

Жамоатчилик эшитуви турли ижтимоий гуруҳларнинг вакиллари, шу жумладан, муҳокама этилаётган масала ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига дахлдор бўлган ёки дахлдор бўлиши мумкин бўлган шахслар иштирокида ўтказилиши мумкин.

Жамоатчилик эшитуви оммавий ва очик ўтказилади. Жамоатчилик эшитувининг иштирокчилари жамоатчилик эшитувига киритилган масалалар юзасидан ўз фикрини эркин билдиришга ва таклифлар киритишга ҳақли.

Жамоатчилик эшитувининг ташкилотчиси жамоатчилик эшитувига киритилаётган масалалар, эшитувни ўтказиш муддати ва тартиби тўғрисидаги ахборотни олдиндан жамоатчиликка эълон қилади. Бунда ташкилотчи жамоатчилик эшитувининг барча иштирокчиларига, ўз ихтиёридаги, жамоатчилик эшитувига киритилаётган масалаларга тааллуқли бўлган материалларга эркин кириш имкониятини таъминлайди

47-модда. Жамоатчилик мониторинги

Давлат органлари ва уларнинг мансабдор шахслари, иш берувчилар ва уларнинг бирлашмаларини ходимларнинг меҳнат ҳуқуқлари ва ижтимоий-иқтисодий манфаатларига дахлдор фаолияти бўйича ахборот йиғиш, умумлаштириш ва таҳлил этиш орқали кузатиш жамоатчилик мониторингидир.

Жамоатчилик мониторинги оммавий ва очик ўтказилади. Жамоатчилик мониторинги ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда ҳам ўтказилиши мумкин.

Жамоатчилик мониторингининг ташкилотчиси жамоатчилик мониторингининг объекти, уни ўтказиш муддати ва тартиби тўғрисидаги ахборотни олдиндан жамоатчиликка эълон қилади.

48-модда. Жамоатчилик экспертизаси

Жамоатчилик экспертизаси норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ва давлат органларининг бошқа қарорлари лойиҳалари фуқароларнинг, юридик

шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига, жамият манфаатларига мувофиқлигини аниқлаш учун уларни ўрганиш ҳамда баҳолашдан иборатдир.

Жамоатчилик экспертизасининг ташкилотчиси тегишли соҳада зарур билим ва тажрибага эга бўлган мутахассисларни жамоатчилик асосида жалб этиши ҳам мумкин.

49-модда. Давлат органлари

мансабдор шахслар, иш берувчилар ва уларнинг вакиллари ҳисоботлари ва ахборотини эшитиш

Касаба уюшмалари:

давлат органлари раҳбарлари, иш берувчилар ва раҳбарлар (мансабдор шахслар)нинг ҳисоботларини;

тегишинча поликлиникалар раҳбарларининг ходим соғлиги ҳақидаги ахборотини;

ходимларнинг, уларнинг ишига доир бирон-бир масалалари бўйича муурожаатларини эшитади.

7 БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИ

ИНСПЕКЦИЯЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА УЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИ

50-модда. Касаба уюшмалари

инспекцияларини ташкил этиш

Касаба уюшмаси ва уларнинг бирлашмалари ўз қарори билан касаба уюшмасининг тегишли инспекциясини ташкил этиш, унинг низомини тасдиқлаш, шунингдек, тегишли касаба уюшмаси инспекторларини тайинлаш ҳуқуқига эга.

Касаба уюшмаларининг инспекторлари иш берувчига мансаб ёки бошқача қарамликда бўлиши мумкин эмас.

51-модда. Касаба уюшмалари

инспекцияларининг ҳуқуқ

ва мажбуриятлари

Касаба уюшмалари инспекторлари ўз вазифаларини бажаришда қуйидаги ҳуқуқларга эга:

иш берувчилар томонидан меҳнат, аҳолини иш билан таъминлаш, меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчилик ва меҳнат ҳуқуқи нормаларини ўзида ифодалаган бошқа ҳужжатларга, касаба уюшмалари тўғрисидаги

қонунчиликка, шунингдек, жамоа шартномалари, келишувлари, меҳнат шартномаси шартлари бажарилишига риоя қилиниши устидан жамоат назоратини амалга ошириш мақсадида, касаба уюшмаси мавжудлигидан қатъи назар, ташкилотга, иш жойларига тўсқинликсиз кириш;

ўз вазифаларини бажариш учун зарур бўлган ҳужжатлар ва ахборотларни ташкилотнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари, ижро ҳокимияти органлари, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органлари, иш берувчилардан сўраш ва бепул олиш;

ходимларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, ходимларнинг ҳуқуқ ва касбий манфаатларини ҳимоя қилиш учун ўз ташаббуси билан ёки ходимларнинг илтимосига кўра судда ёки меҳнат низоларини кўраётган бошқа органларда вакил сифатида ҳаракат қилиш;

ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни текширишда белгиланган тартибда иштирок этиш;

ташкилот раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахсларига меҳнат, касаба уюшмалари тўғрисидаги қонунчиликни ва ўзида меҳнат ҳуқуқи нормаларини ҳамда меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини ифодалаган бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни бузишни бартараф этиш, ҳуқуқбузарликлар учун айбдор шахсларни интизомий жавобгарликка тортиш, шу жумладан, қонунда белгиланган тартибда меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳақида кўриб чиқиш мажбурий бўлган тақдимнома киритиш;

қонунлар ва меҳнат ҳуқуқи нормалари ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини ўзида ифодалаган бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни бузишда айбдор бўлган шахсларни жавобгарликка тортиш бўйича тақдимнома билан тегишли давлат органига мурожаат қилиш;

агар давлат меҳнат инспектори ҳаракатларида ноқонунийлик ёки ноҳолислик кузатилса, унга ишончсизлик билдириш.

Касаба уюшмаси бирлашмаси инспектори қонунчиликка мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

Касаба уюшмалари инспекторлари қуйидагиларга мажбур:

қонунчилик талаблари ва этика қоидаларига риоя қилиш, манфаатлар тўқнашувларига йўл қўймаслик;

иш берувчиларнинг, ходимларнинг ижтимоий-меҳнат ҳуқуқлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя қилиш билан боғлиқ бўлмаган ишлаб чиқариш- хўжалик фаолиятига аралашмаслик;

Ўз вазифаларини амалга ошириш жараёнида танишиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш ва тижорат сирларини ташкил қилувчи маълумотларни ошкор қилмаслик, шу жумладан, лавозимидан кетганидан кейин ҳам;

ходимнинг (ходимларнинг) розилигисиз меҳнат қонунчилиги, меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари, жамоа шартномалари, келишувлари, шунингдек, меҳнат шартномаси шартлари бузилганлиги тўғрисидаги инспекторга келиб тушган шикоятларнинг манбасини иш берувчига очиб бермаслик;

тегишли касаба уюшмаси органига ҳар чоракда меҳнат қонунчилигининг, меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларининг бузилганлиги аниқланган ҳамда уларни бартараф этиш ва олдини олиш бўйича кўрилган чоралар ҳақидаги ахборотларни тақдим этиш.

Касаба уюшмалари инспекторлари томонидан тақдим этилган ахборотлар умумлаштирилади ва ҳар йили кейинги йилнинг 1 майдан кечиктирмай чоп этилади.

Касаба уюшмалари инспекторлари қонунчиликка, тегишли касаба уюшмаси уставига, шунингдек, касаба уюшмалари инспекциялари тўғрисидаги тегишли низомларга мувофиқ -бошқа мажбуриятларга ҳам эга бўлади.

52-модда. Касаба уюшмалари инспекцияларининг жавобгарлиги

Касаба уюшмалари инспекторлари ҳуқуққа хилоф ҳаракат ёки ҳаракатсизлик учун Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ жавобгар бўлади.

8-БОБ. КАСАБА УЮШМАЛАРИНИНГ ҲУҚУҚЛАРИГА РИОЯ ҚИЛИШ КАФОЛАТЛАРИ

53-модда. Касаба уюшмалари мулкӣ ҳуқуқларининг кафолатлари

Давлат касаба уюшмалари мулкнинг дахлсизлигини ва ҳуқуқини ҳимоя қилинишини кафолатлайди.

Касаба уюшмалари ўз пул маблағларини мустақил тасарруф этади.

Банк муассасалари касаба уюшмаларининг пул маблағларидан фойдаланиш йўналишларини белгилаш ва назорат қилиш ҳуқуқига ҳамда уларнинг пул маблағларидан ўз хоҳиш-ларига кўра фойдаланиш ҳуқуқига, қонун ёки банк ҳисобварағи шартномасида назарда тутилмаган, бошқа чекловлар белгилашга ҳақли эмас.

Касаба уюшмаларининг мол-мулки давлат фойдасига олиб қўйилиши ва мусодара қилиниши мумкин эмас (қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно).

Касаба уюшмаларининг мол-мулки реквизиция қилиниши мумкин эмас (табiiй офатлар, талафотлар, эпидемиялар, эпизиотиялар ва фавқулодда аҳамият касб этган бошқа ҳолатлар бундан мустасно), бунда реквизиция қилинаётган мол-мулкнинг қиймати касаба уюшмасига тўланади. Реквизиция қилиш тўғрисидаги қарор, қонунчиликда белгиланган тартиб ва шартларда, давлат ҳокимияти органи томонидан қабул қилинади.

Касаба уюшмалари мол-мулкни давлат фойдасига олиб қўйиш, мусодара қилиш ёки реквизиция қилиш устидан суд тартибида шикоят қилишга ҳақли.

54-модда. Касаба уюшмаларининг фаолиятига аралашмаслик кафолатлари

Давлат касаба уюшмаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини кафолатлайди, уларни қўллаб-қувватлашнинг шакллари ва шартларини белгилайди.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг мансабдор шахслари, иш берувчилар ва уларнинг вакиллари касаба уюшмаларининг ҳуқуқларига риоя қилишга, уларнинг фаолиятига кўмаклашишга мажбурлар. Касаба уюшмаларининг қонуний фаолиятига ҳар қандай шаклда тўсқинлик қилиш, шунингдек, аралашуш тақиқланади.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг мансабдор шахслари, иш берувчилар ёки уларнинг ваколатли шахслари ташаббуси билан касаба уюшмаларининг фаолиятини тугатишга йўл қўйилмайди.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг мансабдор шахслари, иш берувчилар, уларнинг ваколатли шахслари мазкур модданинг иккинчи ва учинчи қисмида кўрсатилган ҳаракатларни содир этганда қонунчиликка мувофиқ жавобгар бўлади.

55-модда. Касаба уюшмаларининг фаолиятини қўллаб-қувватлаш

Давлат касаба уюшмалари фаолиятини субсидиялар, грантлар, ижтимоий буюртмалар шаклида, учинчи шахсларнинг ноқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги)дан ҳимоя қилиш ва қонунчиликка мувофиқ бошқа шаклларда қўллаб-қувватлаши мумкин.

Юридик ва жисмоний шахслар касаба уюшмалари фаолиятини молиявий ва бошқа тарзда қўллаб-қувватлаши мумкин.

56-модда. Касаба уюшмалари органлари таркибига кирувчи ходимларнинг меҳнат кафолатлари

Касаба уюшмалари органи таркибига кирган ходимларга уларнинг касаба уюшмаси фаолиятини амалга ошириш муносабати билан иш берувчи томонидан бирон-бир шаклда таъқиб қилинишдан ҳимоя этиш кафолатланади.

Касаба уюшмаси органи таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган ходимларга интизомий жазо беришга, улар билан меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга, шунингдек, касаба уюшмаси органи таркибига сайланган ходимлар билан, уларнинг сайлаб қўйиладиган лавозимдаги ваколоти тугаганидан кейин икки йил давомида, мазкур шахслар касаба уюшмаси фаолиятини олиб борган касаба уюшмасининг розилигини олмай туриб меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмаси раҳбари ҳисобланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган ходимларга интизомий жазо беришга, улар билан тузилган меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга, шунингдек, касаба уюшмаси раҳбарлик лавозимини эгаллаган ходимлар билан ваколатлари тугаганидан кейин икки йил давомида, тегиш-ли касаба уюшмаси бирлашмасининг розилигини олмай туриб иш берувчининг ташаббуси билан меҳнат шартномасини бекор қилишга йўл қўйилмайди.

Касаба уюшмаларининг вакиллик органларидаги сайлаб қўйиладиган лавозимларга сайлангани муносабати билан ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилган ходимларга уларнинг сайлаб қўйиладиган лавозимдаги ваколоти тугаганидан кейин аввалги иши (лавозими) берилади, бундай иш (лавозим) мавжуд бўлмаса, - аввалгисига тенг бошқа иш (лавозим) берилади.

Касаба уюшмаларининг вакиллик органларига сайланган ходимларга тегишли иш (лавозим) бериш имконияти бўлмаган тақдирда улар қонунларда ёки жамоа шартномалари, келишувларида назарда тутилган имтиёзлардан фойдаланадилар.

57-модда. Касаба уюшмаларининг фаолиятини амалга ошириш учун шароитлар яратиб бериш бўйича иш берувчининг мажбуриятлари

Иш берувчининг мажбуриятлари:

касаба уюшмаларининг ҳуқуқларига риоя қилиш, уларнинг фаолиятига кўмаклашиш;

ходимларнинг манфаатларига тааллуқли қарорлар қабул қилишда касаба уюшмалари билан маслаҳатлар ўтказиш, меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларда назарда тутилган ҳолларда эса уларнинг розилигини олиш;

касаба уюшмаси таклифларини ўз вақтида кўриб чиқиш ва қабул қилинган қарорлар бўйи-ча асосланган ёзма шаклда хабар бериш;

манфаатларини ифода этаётган ходимларнинг иш жойларига касаба уюшмаларининг сайланган органи вакилларини тўсқинликсиз қўйиш;

касаба уюшмаларига меҳнат, ташкилот фаолияти, бошқа ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича зарур ахборотларни текин бериш;

касаба уюшмалари томонидан ўз вазифаларини бажариш учун зарур шароитларни таъминлаш;

касаба уюшмаси органига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган шахсларга касаба уюшмаси вазифаларини бажариш учун иш вақтида вақт бериш. Бунда касаба уюшмаси вазифаларини бажариш учун ажратилган вақт иш ҳафтаси умумий соатларининг 30 фоизидан кам бўлиши мумкин эмас.

Касаба уюшмаларига жамоа шартномалари, келишувларида белгиланган миқдорда маб-лағларни ўтказиш;

Агар жамоа шартномасида назарда тутилган бўлса, ушлаб қолинган аъзолик бадалларини касаба уюшмасининг тегишли ҳисобига ўз вақтида ўтказиб бериш.

Иш берувчи меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларда назарда тутилган ҳолларда касаба уюшмалари ва уларнинг органларига нисбатан бошқа мажбуриятларга ҳам эга бўлади.

58-модда. Касаба уюшмалари инспекциялари фаолиятининг кафолатлари ва уларни таъминлаш

Давлат касаба уюшмалари инспекциялари инспекторларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини кафолатлайди.

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари мансабдор шахслари, иш берувчилар касаба уюшмалари меҳнат инспекторлари ҳуқуқларига риоя қилишга уларнинг фаолиятига кўмаклашишга мажбур. Касаба уюшмалари инспекторларнинг қонуний фаолиятига ҳар қандай шаклда тўсқинлик қилиш тақиқланади.

Касаба уюшмалари инспекторлари ўз вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда бирон-бир шаклда таъқиб қилиниши мумкин эмас.

9 БОБ. МЕҲНАТ СОҲАСИДА ИЖТИМОЙ ШЕРИКЛИКНИ АМАЛГА ОШИРИШДА КАСАБА УЮШМАЛАРИНИНГ ИШТИРОКИ

59-модда. Касаба уюшмалари билан иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари, ижро ҳокимияти органлари ўртасидаги муносабатлар

Касаба уюшмаларининг иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари, ижро ҳокимияти органлари билан муносабатлари ижтимоий шериклик, шунингдек, жамоа шартномалари ва келишувлари тизими асосида қурилади.

Касаба уюшмалари давлат органлари, хўжалик бошқаруви органлари, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари ва бошқа ташкилотлар билан ходимларнинг ижтимоий-меҳнат муносабатларини ҳимоя қилиш, ижтимоий суғурта, аҳолини иш билан таъминлаш, фуқароларнинг пенсия таъминоти ва соғлиғини муҳофаза қилиш, санаторий-курортда даволаниш бўйича масалалар, шунингдек, уставда назарда тутилган бошқа вазифаларни ҳал этиш учун ўзаро алоқаларни амалга оширишга ҳақли.

60-модда. Меҳнат соҳасида ижтимоий шерикликнинг асосий принциплари

Меҳнат соҳасида ижтимоий шерикликнинг асосий принциплари куйидагилар:

- қонунчилик нормаларига риоя қилиш;
- тарафлар вакилларининг ваколатлилиги;
- тарафларнинг тенг ҳуқуқлилиги;
- тарафларнинг манфаатларини ҳурмат қилиш ва ҳисобга олиш;
- ижтимоий-меҳнат соҳасида масалаларни эркин танлаш ва муҳокама қилиш;
- мажбуриятлар олишнинг ихтиёрийлиги;
- олинган мажбуриятларнинг амалда ҳақиқатда таъминланиши;
- олинган мажбуриятларнинг тарафлар томонидан бажаришнинг мажбурийлиги;
- назоратнинг тизимлилиги;

жавобгарликнинг муқаррарлиги.

**61-модда. Меҳнат соҳасида
ижтимоий шерикликнинг тарафлари**

Меҳнат соҳасида ижтимоий шерикликнинг тарафлари қуйидагилар ҳисобланади:

Ходимлар, касаба уюшмалари тимсолида;
иш берувчилар, ўрнатилган тартибда ваколат берилган вакиллари тимсолида;
давлат бошқаруви органлари.

**62-модда. Меҳнат соҳасида
ижтимоий шериклик органлари**

Ижтимоий-меҳнат муносабатларини тартибга солишни таъминлаш, жамоа музокараларини (маслаҳатлашувлар) олиб бориш ҳамда жамоа шартномалари ва келишувларини -тайёрлаш, уларни тузиш, шунингдек, уларнинг бажарилиши устидан назоратни ташкил этиш учун тенглик асосида тарафларнинг қарори билан зарур ваколатларга эга бўлган комиссия тузилади.

Республика даражасида ижтимоий-меҳнат муносабатлари бўйича доимий асосда фаолият юритувчи уч томонлама комиссия тузилади. Мазкур комиссиянинг аъзолари бўлиб касаба уюшмалари республика бирлашмалари, -республика иш берувчилар бирлашмалари ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси вакиллари ҳисобланади.

Тармоқ даражасида ижтимоий-меҳнат муносабатларини тартибга солиш бўйича доимий фаолият юритувчи комиссия тузилади. Мазкур комиссиянинг аъзолари бўлиб тармоқ касаба уюшмалари бирлашмалари, тармоқ иш берувчилар бирлашмалари вакиллари, шунингдек тарафларнинг таклифига биноан Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги ва бошқа манфаатдор вазирлик , идоралар вакиллари ҳисобланади.

Худуд (минтақа) даражасида ижтимоий-меҳнат муносабатларини тартибга солиш бўйича доимий фаолият юритувчи уч томонлама комиссия тузилади. Мазкур комиссиянинг аъзолари бўлиб ҳудудий касаба уюшмалари бирлашмаси, ҳудудий иш берувчилар бирлашмаси вакиллари, шунингдек, жойлардаги ижро ҳокимияти органлари вакиллари ҳисобланади.

Локал даражада жамоа музокараларини олиб бориш учун бошланғич касаба уюшмаси ва иш берувчилар вакилларидан иборат икки томонлама комиссия тузилади.

63-модда. Касаба уюшмаларининг

**ижтимоий шерикликда
иштирок этиш шакллари**

Касаба уюшмалари ижтимоий шерикликда:

жамоа шартномалари, келишувлари -лойиҳаларини тайёрлаш ва уларни тузиш бўйича жамоа музокараларини ўтказиш;

жамоа шартномалари ва келишувларининг тегишли қоидаларининг бажарилиши устидан назоратни амалга ошириш;

ташкilotнинг локал ҳужжатлари лойиҳаларини келишиш;

ижтимоий-меҳнат ва у билан бевосита боғланган бошқа муносабатларни тартибга солиш масалалари бўйича келишувга эришишда тарафларнинг ўзаро маслаҳатлар ўтказиши;

ташкilotнинг ижтимоий-иқтисодий масалаларини ҳал этишда иштироки;

меҳнат низоларини ҳал этишда қатнашиш орқали иштирок этади.

Касаба уюшмалари ижтимоий шерикликда қонунчиликда тақиқланмаган бошқа шаклларда ҳам иштирок этиш ҳуқуқига эга.

10-БОБ. ЯКУНИЙ ҚОИДАЛАР

**64-модда. Касаба уюшмалари
тўғрисидаги қонунчиликни
бузганлик учун жавобгарлик**

Касаба уюшмалари тўғрисидаги қонунчиликни бузишда айбдор бўлган шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

**65-модда. Касаба уюшмаларининг
фаолияти билан боғлиқ
низоларни ҳал қилиш**

Касаба уюшмалари фаолияти билан боғлиқ ва касаба уюшмалари томонидан ўз устав вазифаларини ижро этиш муносабати билан юзага келган низолар қонунчиликда белгиланган тартибда кўриб чиқилади.

**66-модда. Ушбу Қонунни ижро этиш,
моҳияти ва мазмунини етказиш,
тушунтиришни таъминлаш**

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва бошқа манфаатдор ташкilotлар ушбу Қонуннинг ижро этилишини, ижро этувчиларга етказишни, аҳолига унинг мазмун ва моҳиятини тушунтириб берилишини таъминласин.

**67-модда. Айрим қонун ҳужжатларини
ўз кучини йўқотган деб топиш.**

Куйидагилар ўз кучини йўқотган деб ҳисоб-лансин:

1) Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 2 июлдаги 638-ХП-сонли «Қасаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятларининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ведомости, 1992 й., №9, 344-бет);

2) Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1992 йил 2 июлдаги Постановление Верховного Совета Республики Узбекистан от 2 июля 1992 года 639-ХП-сонли «Қасаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятларининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ведомости, 1992 й., №9, 345-бет);

3) Ўзбекистон Республикаси «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимча ва ўзгартиришлар киритиш тўғрисида»ги 2001 йил 7 декабрдаги 320-П сонли Қонунининг I бўлими (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ведомости, 2002 й., №1, 20-бет);

4) Ўзбекистон Республикаси «Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига қўшимча ва ўзгартиришлар киритиш тўғрисида»ги 2016 йил 28 ноябрдаги ЎЗҚ-413-сонли Қонуни (Ўзбекистон Республикаси қонунлар тўплами, 2016 й., №48, 546-бет).

**68-модда. Қонунчиликни ушбу
Қонунга мувофиқлаштириш**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

Ҳукумат қарорларини ушбу Қонунга мувофиқлаштирасин;

давлат бошқарув органларининг ушбу Қонунга зид бўлган меъерий-ҳуқуқий ҳужжатларини қайта кўриб чиқишини ва бекор қилиш-ини таъминласин.

**69-модда. Ушбу Қонуннинг
кучга кириши**

Ушбу Қонун расман эълон қилинган кундан уч ой ўтгач кучга киради.